

LES SENYES DE LA PESCA DE PALANGRE A LA ZONA COSTANERA D'ARENYS A BLANES

Francesc BERNAT I BALTRONS

Els fons marins que estudiem són diversos. Les isòbates de més poc fons (50 m. fins a 5 Km. mar endins) les trobem davant d'Arenys i progressivament es van estretint fins arribar a Blanes (50 m. a 1 km.) on es troba el canyó submarí conegut pel nom de «Rec de Blanes». Però potser la diferència principal és el tipus de sòl marí. Davant d'Arenys hi ha sobretot sorra i llot amb petites roques que van augmentant a mesura que ens acostem a Blanes. Això determina un tipus de pesca diferent en aquestes costes. D'Arenys a Calella trobarem pesca d'arrossegament i rastrejadors (cloïssa i peix de fang com el llenguado) mentre que a Blanes i Malgrat hi haurà molta més varietat; bàsicament pesca de fons (quilllets) i palagraners.

Però, què és exactament una senya? De fet, qualsevol cosa que permeti identificar un bon lloc de pesca. S'ha de tenir en compte però, que abans de les senyes hi ha el calador i que aquestes no es fixen fins que el calador es troba. Un cop localitzat, el pescador buscarà en la costa (o «enterra», com dirien ells) unes referències que siguin el més exactes possibles. Les senyes del tipus de pesca que estudiarem, —el palangre, reclamen una precisió rigorosíssima a diferència d'altres classes de pesca com, per exemple, la d'arrossegament.

Les senyes s'utilitzen normalment en grups de quatre, tot i que també se'n troben en grups de sis. En el primer cas, cada dues senyes formaran una enfilació (la de llevant i la de garbí) i les dues enfilacions, un angle el vèrtex del qual assenyalarà el calador. En les de sis, pot haver-hi una enfilació més, o cada enfilació constar de tres senyes. Quan hi ha una enfilació més, una és la d'inici i l'altra la d'acabament del bol la qual cosa indicarà que es pesca sobre un grup o barra de roques. Les enfilacions de tres senyes són estranyes tot i que a Blanes una de les senyes més utilitzades és «Les tres punxes» (Campanar de Blanes X Turó de Montells X Subterra).

Les senyes es fan servir tant en la pesca d'arrossegament com en la de palangre. Però cal diferenciar les senyes d'una i altra. La pesca d'arrossegament es fa lluny de la costa (a més de tres milles a Blanes i deu a Arenys) sobre fons ma-

rins de gran profunditat que generalment són de sorra o fang. Aquest tipus de pesca requereix barques de gran potència (els quillats). La pesca de palangre, en canvi, és un tipus de pesca molt diferent i de caràcter artesanal. Es fa en barques petites o no solen anar més de dues persones i els calaments no s'allunyen de la costa. El palangre és un ormeig de pesca que consisteix essencialment en una corda llarga, anomenada «mare», de la qual pengen unes altres cordes més primes, anomenades «braçols», cadascuna de les quals va proveïda d'un ham al seu extrem lliure. La mare del palangre pot arribar a tenir 500 m. de longitud i els braçols en solen tenir 2 ó 3, amb una separació prou gran entre ells per a impedir que s'enredin. L'objectiu d'aquesta pesca és trobar les roques que hi ha entre el fons sorrenc, les quals serveixen tant de refugi com de lloc de cria al peix de roca. Per això, les senyes de la pesca d'arrossegament solen ser generalment accidents geogràfics ben visibles a grans distàncies, com muntanyes o turons. Les de palangre, en canvi, a més de muntanyes, trobem també edificacions humanes i, fins i tot, arbres.

Així com en l'arrossegament, l'enfilació pot permetre's una mica d'inexactitud, en el cas del palangre aquesta precisió és, tal com hem dit, molt rigurosa. La raó és la següent: les roques que es busquen són petites i el més mínim error d'enfilació farà que el palangre pugi buit ja que es calarà sobre sorra.

Josep Bota (1987:7) divideix les senyes en dues classes: «Les senyes mestres, d'alta rendabilitat, són punts de referència obligats pels quals han de passar totes les altres senyes, litorals o costaneres, que anomenarem senyes secundàries». Aquesta definició ha de matisar-se, almenys pel que fa a les senyes de palangre. Les senyes mestres existeixen però són les senyes més usades, no els punts de referència obligats. Així, doncs, més que diferenciar entre senyes mestres i secundàries, és més profitós classificar-les en senyes de gran rendabilitat i de poca rendabilitat. Les senyes mestres són sempre muntanyes o turons que en la zona que nosaltres estudiem pertanyen a la serra del Montnegre, del Corredor i els turons que hi ha entre Blanes i Tossa. les secundàries o de poca rendabilitat solen ser masos o edificis, per la qual cosa són les senyes que han sofert més canvis en el decurs dels darrers anys. D'aquestes, moltes han desaparegut; però, malgrat això, el nom segueix conservant-se. Un cas extrem són els «Garrofers d'En Galvany», arbres d'Arenys que han esdevingut una senya força usada tot i haver desaparegut ja fa molts anys. Naturalment, això acostuma a passar entre els palangraners més vells; els joves, en canvi, tendeixen a crear-ne de noves, sobretot substituïnt les senyes geogràfiques per edificacions; i, naturalment, moltes s'obliden. Es pot dir que cada generació té el seu propi sistema de senyes.

De tota manera, el món de les senyes de palangre és molt peculiar. Costa moltíssim arrencar una senya a un palangraner, sobretot si és professional. La pesca de palangre proporciona el preciat peix de roca, el més escàs i car que les barques d'arrossegament no porten. Per això un bon palangraner pot arribar a fer-se un bon jornal si guarda gelosament els secrets de la seva professió. Aquesta és la causa que les senyes de palangre siguin poc conegudes i, a la ve-

gada, que tinguin moltíssima varietat d'una barca a una altra. Cada palangraner pot donar un nom diferent a una senya, no anomenar-la o, fins i tot, enredar amb un nom fals el curiós. Es pot dir, en conclusió, que cada palangraner és un món de senyes i talassònims particulars.

Actualment, amb la incorporació del sònar, el món de les senyes tendeix a desaparèixer almenys en el món de la pesca d'arrossegament. No cal recordar-les perquè la màquina ja indicarà on són les moles de peix sense la necessitat d'haver d'anar a buscar-les als caladors. Per aquesta causa, el món de les senyes es refugia actualment en tots aquells pescadors que, com els palangraners, practiquen una pesca artesanal i a prop de la costa.

En el treball esmentat de Josep Bota es proporciona, bàsicament, una descripció dels talassònims d'arrossegament de Blanes amb les corresponents senyes d'enfilació. Nosaltres ens centrarem principalment en la descripció de les senyes i, quan sigui possible, dels talassònims usats en la pesca de palangre de la zona que va d'Arenys fins a Blanes. Tal com ja hem apuntat, l'objectiu del palangre són les roques o grups de roques que en el vocabulari dels pescadors s'anomenen «sapes» i «barres» respectivament.

Algunes d'aquestes roques reben noms que indicarem; però la característica general és que en la pesca de palangre les sapes —i per tant els talassònims— no tinguin nom. La causa és la següent: d'una banda, el gran secretisme d'aquesta pesca enfront de la d'arrossegament i, d'altra banda, el tamany de les roques, molt petit, que les fa molt difícil de localitzar i, conseqüentment, d'anomenar.

Hem comprovat que alguns palangraners, per recordar-se dels caladors, moltes vegades donen el nom de la senya principal a la roca, amb la qual cosa el nom de la senya i el del talassònim s'acaba confonent. Aquest procediment és tan freqüent que segurament la majoria dels talassònims de palangre són noms d'antigues senyes ja desaparegudes que han estat substituïdes per altres de noves.

Un altre procediment és donar-li algun nom basant-se en les característiques del lloc o del tipus de peix que s'hi captura com, per exemple, —Les quinze— (s'entén braces).

Tot i així, moltes roques no tenen nom i si en tenen es fa difícil recollir-lo perquè el mateix pescador dubta sobre si el nom és el de la senya o el del talassònim. Així, a part de la varietat de noms entre els mateixos pescadors (no sols en els talassònims sinó també en les senyes), és molt complicat estudiar amb precisió aquest camp. Per això, en aquest treball, podem donar una certa sensació d'inexactitud. Hem de tenir molt en compte que descriurem aquell material que hem recollit d'una sèrie de persones que probablement no coincidiria exactament si haguéssim entrevistat altres informadors. Per això aquest treball vol ser una simple aproximació a un fenomen que dóna prou feina i temps a aquell que en vulgui fer una tesi doctoral.

A continuació passarem a detallar les principals senyes usades a la zona des-

crita amb la màxima informació que hem recollit sobre cada una d'elles. Seguidament, anotarem les enfilacions que detecten els caladors indicant, al mateix temps, si algun d'aquests té un nom propi.

Abans de tot, però, ens agradaria agrair la paciència i bona voluntat dels nostres informadors: Francesc Bernat i Gascons, «Es Rei des Calamars» (55 anys), Josep Balaguer i Gascons, «Es Pitot» (66 anys), Cristòfol Vega i Requena, «En Tofolet» (58 anys) i Alfons Maillo i Batlle, «En Fonso» (66 anys), sobretot a aquests dos últims que ens han proporcionat unes anotacions particulars de caladors que han estat molt útils.

LES SENYES DE PALANGRE D'ARENYS A BLANES

1. *La Puntaire*: Edifici d'Arenys de Mar. Antiga fàbrica tèxtil; actualment és un bloc d'apartaments.
2. *Portinyol*: Edifici d'Arenys de Mar. Probablement era el nom de l'antic amo; actualment són pisos.
3. *Torre dels Frares*: Antic col·legi religiós, amb forma de torre, de Calella; actualment són pisos.
4. *Sopa Prisa*: Antic hotel de St. Pol l'amo del qual ho era també de la marca «Sopa Prisa». Actualment són apartaments
5. *Camping Canguro*: entre Canet i Sant Pol. De fet, el punt de referència són els dos eucaliptus dins el recinte.
6. *La Pedrera*: Pedrera abandonada, entre Canet i Sant Pol
7. *Magatzem d'En Piga*: Actualment són pisos. Antic magatzem de vins a Canet.
8. *Santa Eulàlia*: Ermita entre Caldetes i Sant Andreu de Llavaneres. S'utilitza també com a senya la caseta que té al costat.
9. *Casa Vella de Mas Pont*: Casa de pagès a la serra del Montnegre en el terme de Sant Iscle de Vallalta.
10. *Casa Nova de Mas Pont*: Casa de pagès a 500 m. de l'anterior. Actualment envoltada de la urbanització «Font del Montnegre».
11. *Els Padres*: Convent de Canet de Mar.
12. *La Misericòrdia*: Església als afores de Canet.
13. *Can Catà*: Casa de pagès al terme de Canet de Mar.
14. *La Renglera d'Arbres*: Arbres que formen un triangle actualment dins la urbanització «Els Llimoners» d'Arenys de Mar. Es diferencia per la senya entre els dos angles visibles des del mar.
15. *Can Milans del Bosch*: Casa de pagès al terme de Sant Vicenç de Montalt. Casa pairal del general colpista.
16. *Can Sagrera*: Casa de pagès entre Arenys de Mar i Arenys de Munt. Serveixen també com a senyes els arbres situats a llevant de la casa.
17. *Sant Pau*: Ermita de Sant Pau.
18. *Bosc de Can Vives*: Petit bosc de pins del terme d'Arenys de Mar.
19. *Caseta de la Murtra*: Casa entre Canet i Sant Pol.

20. *Can Formosa*: Casa de pagès d'Arenys de Munt.
21. *Torre de la Martina*: Xalet de Sant Pol. Nom de la propietària.
22. *Les «Hermitas»*: Convent d'Arenys de Mar.
23. *Can Fidelet*: Casa de pagès d'Arenys de Mar.
24. *Can Mils*: Casa de pagès d'Arenys de Munt.
25. *Can Bruguera*: Casa de pagès d'Arenys de Mar.
26. *Can Billà*: Casa de Sant Pol.
27. *La Magrana*: Cúpula de l'església de Malgrat.
28. *Castell de Santa Florentina*: Castell de Canet de Mar. Es diferencia entre la porta del castell, els arbres del costat i una finestra del castell.
29. *Can Tòfol*: Casa de pagès de Canet de Mar.
30. *Casa Vermella*: Hi ha dues senyes amb aquest nom: una és una casa als afores de Mataró; i l'altra és una caseta entre Canet i Sant Pol.
31. *Can Castellà*: Casa de pagès a la serra del Montnegre, en el terme de Sant Iscle de Vallalta.
32. *Can Gelabert*: Casa de pagès d'Arenys de Munt.
33. *Campanar de Canet*: Campanar de l'església principal de Canet.
34. *L'Església de Calella*: Església principal de Calella.
35. *Ave Maria*: Església de Canet de Mar.
36. *Can Godai*: Casa als afores de Canet de Mar.
37. *Garrofers de Can Galvany*: Quatre garrofers que actualment han desaparegut; estaven en terme d'Arenys de Mar.
38. *Cementiri d'Arenys*: La senya pròpiament són els xipresos situats a l'entrada.
39. *Els tres Bessons*: Senya coneguda també amb els noms de «Els tres frares» i «Els tres turons», Muntanya de 557 darrera el Montalt, a la serra del Corredor. El nom li ve de les tres punxes quasi idèntiques que forma la muntanya en el seu cim. Les enfilacions diferencien les tres punxes.
40. *Torretxó*: Turonet del terme de Malgrat.
41. *El Tall*: Tàlveg de la serra del Montnegre. Alguns pescadors l'anomenen també «La Dorada».
42. *L'Arnot*: Nom producte de la deformació del turó de *L'Home Mort* (208 m.) entre Sant Pol i Sant Cebrià de Vallalta. Els pescadors diferencien els tres petits promontoris que hi ha a garbí del turó.
43. *Turó Gros*: Turó del terme de Malgrat. Alguns pescadors l'anomenen també «Montpalau». [Però el real «Montpalau» és sobre Pineda].
44. *Fusegassa*: Muntanya de la serra del Montnegre (623 m.). Es diferencia entre les tres punxes que forma el cim.
45. *La Vall*: Tàlveg de la serra del Montnegre.
46. *La Valleta*: Petit tàlveg a l'oest de la serra del Montnegre.
47. *Pa de Castells / Mamelleta de Can Castells*: Petit turó en terme de Pineda.
48. *Barruell*: Turonet de Blanes.
49. *Bangarró*: Turonet de Malgrat.
50. *Telègrafos*: Muntanyeta de Malgrat. Rep aquest nom perquè al damunt de la muntanya hi ha un repetidor de televisió.
51. *Tai de les Estenalles*: Tàlveg en terme de Canet de Mar.

52. *Turó de la Grimola*: Turó de 648 m. de la serra del Montnegre, al terme de Sant Cebrià de Vallalta.
53. *La Sella*: Turonet del terme de Palafolls.
54. *Sant Joan*: Muntanya de Blanes (166 m.).
55. *La Creu de Canet*: Turó de 281 m. al terme de Canet.
56. *Cap del Tordera*: Desembocadura del riu Tordera.
57. *Castell de Palafolls*: Turó de 158 m.
58. *Primera Fàbrica de Malgrat*: Senya utilitzada pels pescadors blanencs. És la primera fàbrica vista des de Blanes.
59. *Cap de Tossa*: Cap conegut també amb el nom de Sant Tem.
60. *Santa Barbra [Bàrbara]*: Turó de Blanes al costat de Sant Joan.
61. *Capella del jardí Botànic*: Petita capella dins el jardí botànic «Mar i Murtra» de Blanes.
62. *Castell de Lloret*: Antiga torre de vigilància a l'est de la Badia de Lloret.
63. *Sanatori de Lloret / Sa Casa des Negres*: Hospital psiquiàtric de Lloret.
64. *Sa Roca Grossa / Es Torrent de Lloret*: Turonet que domina la població de Lloret. Els pescadors solen diferenciar entre la punta de la muntanya i el tàlveg que hi ha a l'esquerra.
65. *Turó de Montells*: Turó en terme de Blanes de 175 m. d'alçada. Alguns pescadors diferencien entre el turó i l'ermita que hi ha més a baix: «El Vilar».
66. *Turó de Sa Caseta*: Petit turó al terme de Lloret de Mar. Rep aquest nom a causa d'una caseta de pagès que actualment ha desaparegut.
67. *Sa Roca des Jueus*: Petita elevació al costat del turó de Montells. Desconeixem les causes del nom.
68. *Montoriol*: Muntanya al terme de Vidreres. Els pescadors joves de Blanes l'anomenen també «Es Turó des Túnel» a causa del túnel que l'atravessa.
69. *Torre de Can Roviralta*: Casa senyorial a la platja de la Boadella. (Lloret)
70. *Ca l'Amado*: Casa de pagès entre Blanes i Lloret.
71. *Punta de Santa Anna*: Antiga illeta que actualment és un tòmbol darrera del port de Blanes. Els pescadors vells diferencien entre la punta i «Es Freu», nom de l'antic estret que el separava de la costa.
72. *Turó d'En Vila*: Turó al terme de Lloret de Mar.
73. *Hotel de Santa Cristina*: Ermita de la cala abans esmentada que li dona nom.
75. *Turó de Sa vinya d'En Perevinyes*: Petit turó de Blanes que rep nom a causa d'una antiga vinya que hi havia.
76. *Es dipòsits de l'Aiga / Can Burcet*: Part del turó «Des Fortí» dins la vila de Blanes. El primer nom el rep a causa dels dipòsits municipals de l'aigua al damunt; i el segon és el nom del constructor que els va fer.
77. *Farola de Tossa*: Farola al terme de Tossa.
78. *Sa platja de Fanals*: Cala del terme de Lloret de Mar. Actualment del tot urbanitzada. Els pescadors vells diferenciaven entre la platja i una gran roca a llevant de la platja.
79. *Llorell*: Cala en el terme de Lloret de Mar. Alguns diuen que el nom de «Lloret» prové d'una deformació d'aquest topònim.

80. *Hotel Rosamar*: Hotel dins la vila de Blanes situat a l'esquerra del turó «Des Fortí».
81. *Sa Casa de l'Alcalde*: Casa actualment en runes entre Blanes i Lloret. Era propietat d'un antic alcalde de Blanes.
82. *Sa Caseta des Carabiners*: Casa actualment desapareguda al terme de Lloret de Mar que havia estat caserna d'una companyia de carabiners durant la guerra civil.
83. *Sa Casa de l'Esparragó*: Casa actualment desapareguda que era propietat d'un home conegut amb el motiu de «Esparragó» (Blanes).
84. *S'agüia*: Roca en forma d'agulla a la costa entre Lloret i Blanes.
85. *Treumal*: Turó del terme de Tossa.
86. *Can Reinandos*: Vinya situada dalt de la cala de Boadella.
87. *Sa Cresta*: Gran roca al costat de la platja de Boadella.
88. *Es Bosquet*: Nom amb què es coneix el jardí botànic «Pinya de Rosa» de Blanes.
89. *Es peu des Roquer*: Gran roca entre la cala de St. Francesc i Sta. Cristina (Blanes).

ENFILACIONS I TALASSÒNIMS

Seguidament passarem a anomenar les principals roques de la pesca de palancre. Moltes, com es comprovarà, no tenen nom; per això donem només les enfilacions per tal de situar-les. Quan existeixi un talassònim, el posarem al principi i amb majúscules. La primera enfilació que donem és sempre la de llevant i la segona, la de garbí. Les enfilacions estan relacionades pel signe «X» i separades per un guionet.

No temem nom:

1. *La Puntaire X Portinyol - Torre dels Freres X Pi de la Vall de Calella.*
2. *Sta. Florentina X Campanar de Canet - Torretxó X Església de Calella.*
3. *Entre el primer i segon Frare X La Magrana - La Pedrera X Campanar de Canet.*
4. *Tercer Frare X La Magrana - Campanar de Malgrat X La Valleta - Magatzem d'En Piga X Campanar de Canet.*
5. *La Valleta X Campanar de Malgrat - Pedrera X Campanar de Canet.*
6. *Primer Frare X Campanar de Malgrat - Can Tòfol X Campanar de Canet.*
7. *Fusegassa X Campanar de Malgrat - Can Tòfol X Campanar de Canet.*
8. *Torretxó X Campanar de Calella - Sta. Florentina X Campanar de Canet.*
9. *Segon Frare X La Magrana - Sta. Florentina X Campanar de Canet - La Vall X Campanar de Malgrat.*
10. *Torretxó X La Magrana - Sta. Florentina X Ave Maria.*
11. *La Vall X La Magrana - La Grimola X Can Billà.*
12. *Primer Frare X Campanar de Malgrat - Renglera d'arbres X Campanar de Canet.*